

***SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISNEUVONTA –
NEUVONTATARPEET JA SOSIAALISTEN YRITYSTEN
TOIMINTAYMPÄRISTÖ***

*VATES-säätiö
Jarmo Kujanpää*

4.6.2007

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. SOSIAALISEN YRITYKSEN MÄÄRITELMÄ	4
3. SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISNEUVONTA	4
4. SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISNEUVONTAPROSESSI.....	5
5. SOSIAALISTEN YRITYSTEN HENKILÖSTÖ.....	6
6. SOSIAALISEN YRITYKSEN RAHOITUSMAHDOLLISUUDET.....	6
7. SOSIAALISEN YRITYSTOIMINNAN ESTEITÄ JA KEHITYSKOhteITA	7
8. LÄHTÖKOHDAT SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISELLE	8
8.1. Tuotannollinen työkeskus, yhteisö tai vastaava.....	9
8.2. Yritystaustalta perustettava sosiaalinen yritys	10
8.3. Uusi yritys – osuuskunta.....	11
8.4. Uusi yritys – kunnan omistama.....	11
8.5. Uusi, perustettava yritys.....	12
9. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET.....	13

Liite 1 Sosiaalisten yritysten neuvontaprosessi

Liite 2 Sosiaalisten yritysten osaamiskenttä

1. JOHDANTO

Sosiaalinen yritys toimii samoilla avoimilla markkinoilla, samoilla toimialoilla ja samojen sääntöjen mukaisesti kuin muutkin yritykset. Sosiaalisten yritysten joukossa on useita kymmeniä henkilöitä työllistäviä tuotannollisia yksiköitä, mm. konepajoja sekä pieniä muutaman henkilön työllistäviä palvelualan yrityksiä.

Ensimmäiset suomalaiset sosiaaliset yritykset olivat sosiaalisten yhteisöjen taustalta perustettuja yrityksiä. Myöhemmin perustetut, lukumääräisesti suurempi määrä ovat pienehköjä jo ennen sosiaalisesti yritykseksi rekisteröitymistään, toimintansa vakiinnuttaneita yrityksiä. Uutena ilmiönä ovat kuntien perustamat ja omistamat sosiaaliset yritykset.

Lähtökohtana sosiaalisen yrityksen perustamisessa tulee olla liiketaloudellinen kannattavuus, riippumatta yrityksen omistustaustasta ja lähtökohdista joista yritys on perustettu. Sosiaalista näkökulmaa voidaan toteuttaa vasta turvallisen taloudellisen perustan päälle.

Sosiaalisten yritysten toiminta ja rekisteröityminen perustuu 1.1.2004 voimaan tulleeseen lakiin sosiaalista yrityksistä (1351/2003). Tämän jälkeen lakia on uudistettu ja uudistetut säännökset tulivat voimaan 1.5.2007. Sosiaalisen yrityksen tarkoituksena on tarjota mahdollisuuksia työn tekemiseen pitkäaikaistyöttömille, vaikeasti työllistyville, osatyökykyisille¹ ja vammaisille henkilöille. Ainoana eroavana tekijänä sosiaalisten yritysten osalta onkin, että vähintään 30 prosenttia sen henkilöstöstä kuuluu em. kohderyhmään.

Useilla eri tutkimuksilla ja vaihtoehtoiskustannuslaskelmilla on pystytty osoittamaan tuetun työllistämisen kannattavuus. Sosiaalista yritystoimintaa tukemalla voidaan saavuttaa win-win-win tilanne, joka tarkoittaa hyötyjä kaikille osapuolille.

Yhteiskunta

- Aktivoiva palkkatuki edullisempi vaihtoehto kuin työttömyyskorvaus, toimeentulotuki, eläke, yms.
- Säästöt sosiaali- ja terveystalouksissa
- Verotulot, sosiaaliturvamaksukertymät

Yritys

- Vaihtoehto työvoiman saatavuudelle
- Yritystuet
- Matalampi kynnyks palkata ensimmäinen työntekijä
- Imagohyöty (ko. yrityksen toimintaympäristöstä riippuen)

Yksilö

- Toimeentulon kasvu
- Sosiaalisen elämän kohentuminen
- Ammattitaidon ylläpito / uudistaminen
- Työnteon kuntouttava vaikutus

¹ Tässä tekstissä termiä ”osatyökykyinen” on suosituksen mukaan käytetty korvaamaan käsitteitä ”vammainen” ja ”vajaakuntoinen”, paitsi viittauksissa sosiaalisten yritysten lakiin sekä tilastoihin.

Vajaakuntoisten määrä kaikista työttömistä oli vuonna 2006 keskimäärin 36 000 henkilöä kuukaudessa sekä vaikeasti työllistyvien osuus noin 103 000 henkilöä. Heikon tai kohtalaisen työkyvyn omaavia on yli 100 000 henkilöä. Työkyvyttömyyseläkkeellä mielenterveysyistä on 110 000 henkilöä. Vuonna 2006 mielenterveysyiden vuoksi eläkkeellä olleiden henkilöiden eläkkeet maksoivat 775 miljoonaa euroa. Suomessa on noin 250 000 – 300 000 vammaiseksi luokiteltavaa henkilöä, joista noin 100 000 henkilön työkyky on hyvä/erinomainen. Työttömistä vammaisista noin puolet pyrkii työelämään. Luvut osoittavat kohderyhmään kuuluvan työntekijäpotentiaalin määrän ja sen, että tehtäväkenttää vielä riittää. Lisäksi jokainen voi mielessään laskea yhteiskunnalle koituvia kustannusvaikutuksia.²

2. SOSIAALISEN YRITYKSEN MÄÄRITELMÄ

Työministeriön ylläpitämään sosiaalisten yritysten rekisteriin hyväksytään yritys jonka henkilöstöstä vähintään 30 prosenttia kuuluu heikommassa työmarkkina-asemassa olevien kohderyhmään.³ Yrityksen tulee maksaa työntekijöilleen vähintään työehtosopimuksen mukaista palkkaa ja kohderyhmään kuuluvien henkilöiden työajan on oltava yli 75 prosenttia alan enimmäistyöajasta, osatyökykyisten osalta vähintään 50 prosenttia.

Sosiaalisen yrityksen määritelmä poikkeaa eri maissa. Eräissä maissa sosiaalisiksi yrityksiksi luetaan myös tuotannolliset työkeskukset, työpajat sekä erilaiset toimintakeskukset. Toista ääripäätä edustaa suomalainen tulkinta jossa sosiaalinen yritys on määritelty vain ja ainoastaan yritykseksi joka toimii avoimessa kilpailutilanteessa muiden yritysten tapaan. Täten kansainvälistä vertailua tehtäessä on tunnettava ko. maan määritelmä sosiaalisesta yrityksestä.

3. SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISNEUVONTA

Sosiaalisten yritysten perustamisneuvontaa on toteutettu VATES-säätiön hallinnoiman ja työministeriön rahoittaman Tukirakenneprojektin puitteissa keskimäärin 12 aluetoimijan toimesta eri puolella Suomea. Aluetoimijat ovat olleet työhönvalmennusyksiköitä, työkeskuksia, uusyrityskeskuksia sekä ensimmäisiä sosiaalisia yrityksiä. Aluetoimijoiden yhteinen työpanos on ollut 1,7 miestyövuotta, toisin sanoen 1,7 henkilöä on tehnyt tätä työtä päätoimisesti. Aluetoiminta jatkuu VATES-säätiön hallinnoimana viiden aluetoimijan toimesta Sype-projektin puitteissa elokuun 2007 loppuun.

Pirkanmaalla on toiminut uusyrityskeskus Ensimetrin hallinnoima Equal-projekti nimeltään Syke, viiden yritysneuvojan toimesta. Suurin osa perustetuista sosiaalisista yrityksistä onkin syntynyt Pirkanmaalla. Nämä sosiaaliset yritykset on perustettu olemassa olevien yritysten pohjalta, eli yritysten rekisteröityessä sosiaalisiksi yritykseksi.

Erona näillä kahdella projektilla on ollut se, että Syke-projektin toimintamalli on ollut proaktiivista toimintaa, jonka keskeisenä ajatuksena on ollut kohderyhmään kuuluvien henkilöiden hyödyntäminen yritysten henkilöstöratkaisuna. Tukirakenneprojektin toiminta oli aluetoimijasta riippuen joko proaktiivista tai reaktiivista. Projektiin liittyi keskeisesti myös tiedottaminen

² Lähteet: Työministeriö, Pellervon taloudellinen tutkimuskeskus, Tekniikka&Talous-lehti 24.5.2007

³ Ryhmään lasketaan kuuluvaksi pitkäaikaistyötön (yli 12 kuukautta työttömänä työnhakijana ollut), vaikeasti työllistyvä (saanut työmarkkinatukea tai työttömyyspäivärahaa vähintään 500 päivältä), vajaakuntoinen (todettu vamma tai sairaus vähentänyt huomattavasti mahdollisuutta saada sopivaa työtä)

sosiaalisesta yrittäjyydestä, sillä projekti alkoi samana vuonna kuin sosiaalisten yritysten laki tuli voimaan. Myös muulla Suomessa on meneillään vastaavia EU:n Equal-ohjelmasta rahoitettuja projekteja, kuten Pirkanmaan Syke-projekti.

Tukirakenne ja sen jatkona toteutettavan Sype projektien yhtenä tavoitteena on sosiaalisten yritysten perustamisneuvonnan siirtäminen hallitusti olemassa olevien yritysneuvontapalvelu-organisaatioiden rakenteisiin, pysyvän rahoituksen piiriin. Yhtenä Sype-projektille asetuista tehtävistä oli sosiaalisten yritysten perustamisneuvonnan tuotteistaminen ja mallin luominen. Tämän raportin tavoitteena on antaa vastauksia sosiaalisten yritysten perustamiseen liittyvistä neuvontatarpeista sekä auttaa hahmottamaan mistä sosiaalisten yritysten toimintakentässä on kyse. Raportti on tarkoitettu ensisijaisesti yritysneuvontatahojen käyttöön, jotka tarvitsevat tätä tietoa työssään.

Tämä raportti on laadittu VATES-säätiön ja VATES-säätiön hallinnoiman Sype-projektin viiden aluetoimijan yhteistyönä. Aluetoimijoina ovat olleet: Timo Haapoja, Woodfox Oy / Seinäjoki (Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry); Harri Niukkanen, Neo-Act Oy / Helsinki; Markku Kainulainen, Tervatulli Oy / Oulu; Jukka Hakola, Rovaniemen Monipalvelukeskussäätiö Romotke sekä Christer Nyman, Porvoon Seudun uusyrityskeskus. Useat henkilöt ovat antaneet palautetta raportista, hallitusneuvos Päivi Kermiseltä työministeriöstä ja kehittämispäällikkö Sirpa Alitalolta kauppa- ja teollisuusministeriöstä on saatu arvokkaita kommentteja raportin kirjoitusvaiheessa. Myös tekstissä viittauksena mainitut henkilöt ovat kertoneet näkemyksiään, josta kiitos kaikille.

4. SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISNEUVONTAPROSESSI

Yhtenä lähtökohtana sosiaalisen yrityksen perustamiselle on se, että asiasta on tietoa saatavilla. Useimmiten yritysneuvonta tarjoaa perinteistä kaikkia yrityksiä koskevaa yritysneuvontaa. Neuvottaessa tahoja, joiden on tarkoitus perustaa sosiaalinen yritys, tulee neuvonnan sisältää joitakin sosiaalisia yrityksiä koskevia erityiskysymyksiä. Tiedottamisen ja neuvontapalveluiden tulee sisältää: sosiaalisen yritystoiminnan esittelyn – mistä siinä on kysymys, yrityksen palvelutarvekartoituksen sekä työnantajan velvoitteiden ja oikeuksien selvittämisen.

Sosiaalisen yrityksen perustamiseen liittyy useita neuvontatarpeita, joista monet liittyvät perinteiseen yrityksen perustamisneuvontaan. Sosiaalisen yrityksen erityiskysymykset liittyvät lähinnä kohderyhmän rekrytointiin sekä siihen liittyvään tukimuotojen hallintaan. Sosiaalisen yrityksen perustamiseen liittyviä asioita voi olla mm:

- Liikeidean analysointi.
- Rahoitus- ja investointitarpeiden selvittäminen.
- Markkinatutkimuksen tarve.
- Kannattavuuslaskelmat.
- Tukimuotojen kartoitus.
- Vastuut ja velvoitteet työntäjänä.
- Rekisteröintihakemuksen täytön opastus.
- Rekrytointitarpeen selvittäminen ja avustaminen rekrytoinnissa.
- Työhönvalmennuksen järjestäminen.
- Työolosuhteiden sopeuttamistarpeet.

Liiketoimintaosaamiseen liittyvää neuvontaa tarjoavat uusyrityskeskukset sekä TE-keskusten yrityspalvelupisteet. Yrityksen kehittämiseen liittyvää apua saa TE-keskusten yrityspalveluiden lisäksi seudun elinkeinotoimesta. Rekrytointiin liittyvää apua saa työvoimatoimistoista ja työhönvalmennukseen liittyvää apua mm. työvoiman palvelukeskuksista ja työkeskuksista.

Liitteenä 1 olevassa kaaviossa on hahmoteltu sosiaalisen yrityksen perustamisneuvontaprosessia.

5. SOSIAALISTEN YRITYSTEN HENKILÖSTÖ

Kunnat ja kolmas sektori ovat perinteisesti työllistäneet osatyökykyisiä ja pitkäaikaistyöttömiä erilaisin tukitoimin. Kuntien ulkoistaessa toimintojaan kohderyhmälle tarkoitettun palkkatuetun työn määrä tulee vähenemään.

Sosiaalisten yritysten toiminnassa yrityksen saamalla palkkatuella on merkittävä asema, jotta yrityksen on kannattavaa palkata kohderyhmään kuuluva henkilö. Palkattavan henkilön tuottavuus saattaa aluksi olla jopa negatiivinen palkkatuesta huolimatta. Tämä siksi että henkilön ohjaaminen ja kouluttaminen saattaa sitoa yrityksen muun henkilöstön aikaa joka on pois heidän tuottavasta toiminnastaan. Samoin ohjaaminen saattaa sitoa kallista konekapasiteettia. Myös mahdolliset työolosuhteiden järjestelyt vaativat resursseja.

Osatyökykyisten henkilöiden työllistäminen on muita työntekijöitä vastuullisempaa. Osatyökykyisille soveltuvat tehtäväalueet on tarkoin määriteltävä ja ohjeistus on kirjattava sekä osoitettava jatkuva ohjeistusresurssi. Osatyökykyisen työllistäminen on perustettava niin vankalle pohjalle, että rakennelma ei luhistu ja jo muutoinkin aiemmin epäonnistunut henkilö ei joudu taas kerran pettymään työn suhteen.⁴

Osatyökykyisten henkilöiden tuottavuus on pääsääntöisesti heikompi kuin muiden työntekijöiden. Erään yrittäjän arvion mukaan päihdekuntoutujien työn tuottavuus on työsuhteen alussa korkeintaan 40 prosenttia muiden työntekijöiden tuottavuudesta eikä todennäköisesti koskaan nouse 100 prosenttiin. Yrityksen riskinä ovat myös kohderyhmään kuuluvien henkilöiden sairauspoissaolot ja siitä koituvat kustannukset ja järjestelyt.

Kohderyhmän työllistäminen on usein pitkä prosessi, jossa käytetään laajasti työhallinnon toimenpiteitä, mm. työkokeilua, työelämävalmennusta ja työvoimakoulutusta. Työhönvalmennuksen osuus on ratkaisevan tärkeä, jotta rekrytointi onnistuisi.

6. SOSIAALISEN YRITYKSEN RAHOITUSMAHDOLLISUUDET

Kompensaationa kohderyhmään kuuluvien henkilöiden alentuneesta työkyvystä ja tuottavuudesta, sosiaalinen yritys on oikeutettu tiettyihin erityistukiin. Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain nojalla palkkatuen suuruus voidaan laskea kahdella eri menetelmällä. Ensimmäinen korkein korotettu palkkatuki on sosiaaliselle yritykselle pitkäaikaistyöttömän osalta enimmillään 822 euroa kuukaudessa, vaikeasti työllistyvän ja osatyökykyisen osalta enimmillään 976 euroa kuukaudessa.

⁴ Taija Härkki / Taijana Oy

Toisaalta palkkatuen laskentaperusteena sosiaaliselle yritykselle voidaan pitää myös 50 prosenttia palkkauskuluista, enintään 1300 euroa kuukaudessa. Mikäli jälkimmäinen laskentamalli on yritykselle edullisempi, niin silloin sovelletaan sitä.

1.1.2007 voimaan tullut työllisyyspoliittinen avustus korvaa ja yhdistää aiemmat työllisyyspoliittisen projektituen sekä omatoimisuusavustuksen. Työhallinto voi myöntää työllisyyspoliittista avustusta sosiaalisten yritysten perustamiseen ja toiminnan vakiinnuttamiseen. Avustusta ei myönnetä liiketoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin eikä investointeihin, lukuun ottamatta vähäisiä käyttöomaisuuden hankintamenoja. Sosiaaliset yritykset voivat saada avustusta enimmillään 75 prosenttia hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, kunnat ja kuntayhtymät 50 prosenttia.

Kauppa- ja teollisuusministeriön antaman ohjeen mukaan TE-keskukset voivat myöntää yrityksen kehittämisavustusta sosiaalisen yrityksen investointiin muilla perusteilla määräytyvästä tasosta korotettuna säädösten määrittelemien enimmäismäärien puitteissa. Yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää sosiaaliselle yritykselle myös muihin yrityksen kilpailukykyä parantaviin kehittämishankkeisiin.

Sosiaaliset yritykset voivat hakea myös muuta, kaikille yrityksille tarkoitettua rahoitusta. Lisätietoa löytyy sivulta www.sosiaalinenyritys.fi.

7. SOSIAALISEN YRITYSTOIMINNAN ESTEITÄ JA KEHITYSKOhteITA

VATES-säätiön hallinnoiman Tukirakenneprojektin arvioinnin yhteydessä tiedusteltiin huhtikuussa 2007 projektin aluetoimijoiden (16 kpl) näkemyksiä sosiaalisesta yritystoiminnasta. Ohessa on koottuna aluetoimijoiden näkemyksiä sosiaalisten yritysten toimintaympäristöstä.

Esteinä sosiaalisen yrityksen perustamiselle nähtiin, että yritykset pelkäävät osatyökyisten palkkaamista, eivätkä osaa kohdata näitä henkilöitä. Yrittäjäkokemuksen puute on yksi tekijä samoin investointi- ja riskirahoituksen saanti. Sosiaalisten yritysten tuet eivät ole riittävän houkuttelevia normaaleihin yritystukiin verrattuna.

Sosiaalisen yritystoiminnan keskeisimpinä kehittämiskohteina nähtiin olevan:

- Pysyvän tukirakenteen luominen.
- Liiketoimintaosaamisen parantaminen.
- Painopisteen siirtäminen nykyistä enemmän ”normaaleille” yrityksille maksettaviin tukiin.
- Verohelpotukset ja työnantajamaksuista luopuminen.
- Valtakunnallisen myynti- ja markkinointipalvelun luominen.
- Valtakunnallisen työnantajapalvelun perustaminen.
- Erityisasema julkisissa hankinnoissa ja kilpailutuksessa.
- Sosiaalisen yritystoiminnan tiedottamisen kehittäminen.

Aluetoimijoiden mielestä sosiaalisten yritysten perustamisneuvonta tulisi järjestää tulevaisuudessa osaksi normaalia yritysten neuvontapalvelujärjestelmää. Uusyrittäjäkeskuksista tulisi saada liiketoiminnallinen palvelu ja työvalmennuksesta tai vastaavasta työllistämispalvelu. Neuvojille tulisi antaa koulutusta kohderyhmän erityistarpeista ja yritysneuvonnan tukena tulisi käyttää kyseisen kohderyhmän tuntevia asiantuntijoita.

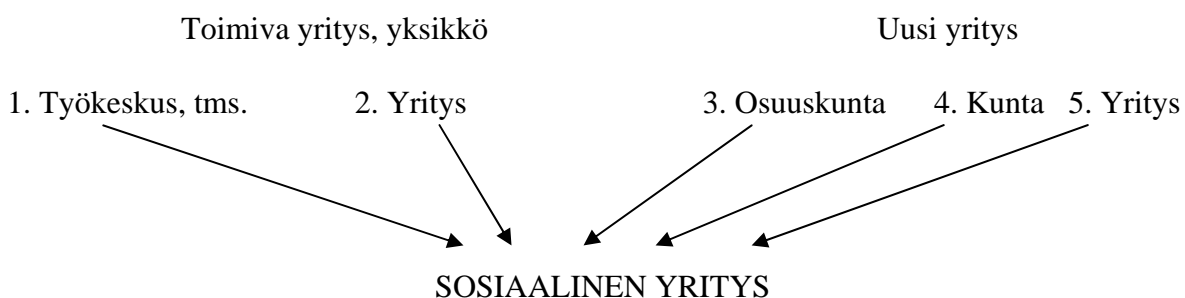
Tampereen Seudun Uusyrityskeskus ry Ensimetrin hallinnoimassa Syke-projektissa on toiminut viisi yritysneuvojaa. Tämän kokemuksen pohjalta projektin päällikkö Mikko Kesä näkee kolme pääasiallisinta estettä sosiaalisten yritysten syntymiselle:

- Neuvonta ei ole kaikilla seuduilla proaktiivista. Tällainen toiminta vaatisi resursseja.
- Pirkanmaalla on ollut ajoittain vaikeuksia löytää sellaista kohderyhmään kuuluvaa henkilöstöä, joka kykenisi työskentelemään tehtävissä joihin henkilöstöä etsitään.
- Sosiaalisten yritysten tuet eivät ole vielä sillä tasolla, että yritysten kannattaisi rekrytoida kohderyhmään kuuluvaa henkilöstöä ja rekisteröityä sosiaalisesti yritykseksi.

8. LÄHTÖKOHDAT SOSIAALISTEN YRITYSTEN PERUSTAMISELLE

Sosiaalisten yritysten perustamisneuvonnan tarpeissa on tärkeää tunnistaa ne erilaiset lähtökohdat, joiden pohjalta sosiaalinen yritys perustetaan. Tämä siksi, että näiden lähtökohdiltaan erilaisten tapausten osalta yritysneuvonnan vaatima aika vaihtelee runsaasti. Toiminnassa olevan yrityksen rekisteröityminen sosiaalisesti yritykseksi on lähinnä ilmoitusluontoinen asia, mikäli yritys täyttää rekisteröitymisen kriteerit. Toinen ääripää on osuuskunnan perustaminen tai kunnan perustaman sosiaalisen yrityksen perustaminen, mikä saattaa olla vuoden pituinen prosessi. Yleisesti ottaen kolmannen sektorin sosiaalisten yritysten perustamisprosessit kestävät kokonaisuudessaan yli vuoden.

Seuraavassa on esitetty eräs tapa jaotella sosiaaliset yritykset perustamislähtökohdiltaan. Ensimmäinen jaotteluperuste on se, onko kyseessä jo toiminnassa oleva yritys tai toimintansa vakiinnuttanut yksikkö, vai kokonaan uusi, perustettava yritys. Tämän jaottelun jälkeen voidaan eri tapaukset jaotella yhtiömuodon (osuuskunta, Oy) ja/tai omistus pohjan mukaan (yksityinen/julkinen). Välimuotona on se, että ainoastaan osa nykyisestä toiminnasta yhtiöitetään. Välimuotona on myös yrityksen omistajan vaihtuminen.

Seuraavassa on tarkasteltu näiden lähtökohdiltaan erilaisten sosiaalisten yritysten ominaispiirteitä. **Esitetyt kuvaukset ovat yleistyksiä**, ko. ryhmään kuuluvien sosiaalisten yritysten joukossa on poikkeuksiakin. Tuotannollisilla työkeskuksilla on tuotteita, jotka ovat vakiinnuttaneet asemansa markkinoilla, esimerkkinä Mөлkky-peli tai Juhta-peräkäräryt. Tuotteiden markkinoille saattaminen on vaatinut liiketoimintaosaamista. Vastaavasti joillain yrityksillä saattaa olla jo ennen rekisteröitymistään sosiaalisesti yritykseksi hyvä kokemus kohderyhmään kuuluvista henkilöistä yrityksen työntekijöinä.

8.1. Tuotannollinen työkeskus, yhteisö tai vastaava

Tuotannolliset työkeskukset on aikanaan perustettu pääasiassa vammaisten työllistämistä varten, jolloin työntekijät ovat olleet työsuhteessa sovitellulla palkalla. Taustalla oli invalidihuoltolain mukainen toiminta. Yleisesti työkeskuksia kutsuttiin suojatyökeskuksiksi.⁵ Ensimmäiset vuonna 2004 rekisteröidyt sosiaaliset yritykset ovat sosiaalisten yhteisöjen perustamia, mm. entisiä tuotannollisia työkeskuksia. Työkeskukset ovat yhtiöittäneet koko toimintansa tai osan toiminnastaan, esimerkiksi siten, että kuntoutuspalveluja tuotetaan edelleen taustalla olevan säätiön omistaman työkeskuksen puitteissa.

Tähän ryhmään lukeutuu säätiöiden ja järjestöjen omistamat ja perustamat sosiaaliset yritykset. Yhteistä näille kolmannen sektorin taustan omaaville sosiaalisille yrityksille on niiden korostunut kuntouttava elementti. Tämän ryhmän sosiaaliset yritykset ovat useimmiten kirjanneet tavoitteekseen mm. yhtiöjärjestykseensä *heikommassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämisen*. Näitä kutsutaankin ”varsinaisiksi” sosiaalisiksi yrityksiksi.

Kuntouttavan toiminnan lisäksi tyypillistä näille yrityksille on, että niiden työpaikat ovat matalan ammattitaidon vaatimia. Näiden yritysten asiakaskunnan määrä on usein melko rajallinen. Ostajana voi olla yrityksen taustaorganisaatio tai esimerkiksi kunta jossa yritys sijaitsee. Nämä yritykset tekevät myös matalan jalostusasteen alihankintaa teollisuudelle. Lähtökohtana näiden yritysten perustamiselle on voinut olla nykyisten tukien epävarmuus ja jatkuvuus, joten toiminnan on pitänyt suuntautua enemmän avoimille markkinoille.

Verrattuna yritystaustalta perustettaviin sosiaalisiin yrityksiin on näiden yritysten liiketoimintaosaaminen toiminnan alkuvaiheessa heikompaa. Syynä voi olla, että aiemmin ei ole tarvinnut kilpailla markkinoilla. Lisäksi yksi ”asiakas” on voinut sanella hinnan millä se on ostanut tuotteita ja palveluja. Mikäli asiakkaana on ollut esimerkiksi kunta, niin aiemmin se on voinut tilata suoraan, uudessa tilanteessa ainoastaan kilpailuttamalla.

Näiden entisten tuotannollisten työkeskusten työllistämisaosaaminen on hyvä.⁶ Yrityksissä on totuttu osatyökykyisiin henkilöihin työntekijöinä. Työtehtävät ja työolosuhteet osataan hyvin sopeuttaa henkilöstön osaamisen ja työkyvyn mukaan. Työkeskuksina toimiessaan resursseina ovat olleet ammattitaitoiset työhönvalmentajat, psykologit, ym. tukihenkilöstö, toisin sanoen tukipalvelut on järjestetty hyvin. Yritystaustan omaavissa sosiaalisissa yrityksissä ei ole mahdollista palkata tukihenkilöstöä samassa laajuudessa.

Näiden yritysten työllistävä vaikutus osatyökykyisten henkilöiden osalta on hyvä. Riskinä tosin on, että yhtiöittämisen myötä henkilöstöä joudutaan vähentämään, koska toiminnan tulee olla markkinaehtoista ja ”itsekkannattavaa”. Vaarana on, että ensimmäisinä irtisanotaan heikoimmin tuottavat henkilöt. Yhtiöittämisen myötä henkilöstön määrä ei lisääntynyt, joten työllistettyjen nettolisäys on pääosin nolla. Henkilöstön määrän kasvu tulee normaalina yrityksen kasvuna liiketoiminnan kasvun myötä.

Työkeskustaustan vuoksi perustettavalla sosiaalisella yrityksellä on kiinteistö ja kalusto jo olemassa, jotka sille on todennäköisesti luovutettu apporttina omaisuutena. Työkeskuksena toimiessaan tuottavuudella ei ole ollut korostunutta merkitystä. Yrityksenä toimiessaan tilanne on

⁵ Arto Havo / Parik-säätiö

⁶ Tässä esityksessä työllistämisaosaamisella tarkoitetaan pitkäaikaistyöttömien, osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden erityistuntemusta yrityksen työntekijöinä.

uusi. Tämä voi aiheuttaa investointitarpeita vanhentuneiden koneiden ja kaluston osalta, korvattaessa ne tehokkaammilla ja uudemmillä koneilla. Oma haasteensa on myös kassavirta, jota pitää syntyä heti toiminnan alettua.

Perustamisneuvonnassa huomioon otettavat asiat:

- Henkilökunnan ammattitaidon ja tuottavuuden arviointi ja sopivuus uuteen tilanteeseen, jolloin toiminnan tulee olla liiketaloudellisesti kannattavaa.
- Koneiden ja laitteiden sekä kiinteistön inventointi ja investointitarpeiden selvittäminen.
- Yrityksen tuotteiden ja palveluiden arviointi: pystytäänkö tuottamaan kilpailukyiseen hintaan ja onko markkinoilla tarvetta näille.
- Kilpailevatko tuotteet halpatuonnin kanssa, onko järkevää valmistaa Suomessa.
- Työhönvalmennuksen ja tukihenkilöstön käytön järjestäminen.
- Liiketoimintaosaamisen varmistaminen yrityksen johdossa.
- Asiakaskunnan laajentaminen, markkinointitoimenpiteet.
- Markkinatutkimuksen tekeminen.
- Palveluiden ja tuotteiden markkinalähtöinen hinnoittelu tuotantokustannukset huomioiden, mm. yritystoiminnan myötä työntekijöille pitää maksaa työehtosopimuksen mukaista palkkaa.
- Miten vanhat ”asiakkaat” saadaan maksamaan uusi hinta.
- Kustannuslaskennan opettelu.
- Ajatusmaailman muuttaminen: ennen tärkeintä ollut työn tekeminen, nyt bisnes.
- Koneet ja laitteet hankittu aiemmin määrärahojen puitteissa tai olleet ”asiakkaan” omaisuutta, nyt joudutaan rahoittamaan liiketoiminnan tuotoilla.
- Katetuottovaatimus ollut aiemmin nolla, nyt pitäisi tehdä voittoa.
- Ison selkänöjan puuttuminen: kunta, säätiö, julkiset rahoituslähteet ja tuet.

8.2. Yritystaustalta perustettava sosiaalinen yritys

Toimivan yrityksen täyttäessä rekisteröinnin edellytykset rekisteröityminen on vain ilmoitusasia. Ennen rekisteröitymistään yritykset ovat pääsääntöisesti toimineet pitkään ja vakiinnuttaneet asemansa markkinoilla. Liiketoimintaosaaminen on hyvä sekä asianmukaiset koneet ja laitteet ovat olemassa. Toimialaosaaminen ja toimiminen avoimilla markkinoilla on tuttua. Rekisteröityminen sosiaalisesti yritykseksi itsessään ei aiheuta investointitarpeita eikä juurikaan toiminnan sopeuttamista.

Syynä rekisteröitymiselle saattaa olla esimerkiksi se, että kohderyhmään kuuluvien henkilöiden rekrytointi on ollut uusi kanava työvoiman hankinnalle. Myös palkkatuki saattaa olla motiivi rekisteröitymiselle jos sen avulla voidaan väliaikaisesti alentaa henkilöstökustannuksia, mikäli tuottavuus ei oleellisesti heikkene. Joissain tapauksissa syynä rekisteröitymiselle voi olla eettiset syyt ja yrityksen saama imagohyöty. Yrittäjän lähisukulainen voi olla vammainen henkilö, joten yrittäjä kokee asian omakseen.

Lähtökohtana tämän ryhmän yrityksillä on aina ollut bisneksen teko, ei niinkään työllistäminen. Yrityksellä ei ole aiempaa kokemusta kohderyhmän henkilöistä työntekijöinä eikä tämän henkilöstön palkkaukseen liittyvien palkkatukien tai työhönvalmennukseen liittyvien asioiden hoidosta. Yrityksessä ei välttämättä olla koskaan asioitu asiaan liittyvien viranomaisten kanssa.

Perustamisneuvonnassa huomioon otettavat asiat:

- Työhönvalmennus ja tukipalveluiden järjestäminen.
- Osatyökyisten ja vammaisten henkilöiden henkilöstöjohtaminen.
- Työolosuhteiden sopeuttaminen ko. henkilön työkyvyn mukaan.
- Palkka- ym. tukien hakeminen.
- Ei olla totuttu asioimaan viranomaisten kanssa, esimerkiksi työvoimatoimistossa.
- Aika menee ylimääräisen byrokratian hoitamiseen, pois tuottavasta toiminnasta.
- Tarpeet liittyvät kohderyhmän työntekijöihin ja viranomaisiin, ei liiketoimintaosaamiseen.

8.3. Uusi yritys – osuuskunta

Sosiaalisiksi yritykseksi rekisteröityneet osuuskunnat ovat uusosuuskuntia, joiden lähtökohtana on lähinnä osakkaiden itsensä työllistäminen. Näissä tapauksissa osuuskunnan osakkaat myyvät omaa työpanostaan, joten niitä kutsutaan työosuuskunniksi. Yritystoiminnan aloittaminen osuuskunnan osakkaana ei vaadi suuria pääomia ja osuusmaksukin on pieni. Sosiaalisina yrityksinä toimivien osuuskuntien asiakkaita ovat pääosin kotitaloudet, sillä ne tarjoavat enimmäkseen siivous- ja hoivapalveluja. Vaihtoehtona työosuuskunnalle on, että kukin osakas toimisi täysin itsenäisesti toiminimellä.

Osuuskunnassa kaikki osakkaat ovat tasavertaisia, joten yrityksessä on yhtä monta johtajaa. Tämä saattaa asettaa haasteita yhteisen tavoitteen löytämiselle ja sille että kaikki toimivat yhteisesti sovittun päämäärän mukaisesti. Haasteena on myös oman työn hinnoittelu. Osuuskunnan perustaminen on tyypillisesti pitkäkestoinen prosessi.

Perustamisneuvonnassa huomioon otettavat asiat:

- Miten saada yksilöt toimimaan joukkueena.
- Yhteisistä pelisäännöistä sopiminen.
- Miten järjestetään että kaikilla osakkailla on riittävästi töitä.
- Miten hinnoitella oma työ.
- Tunnettava osuuskuntalaki.
- Liiketoimintaosaamisen varmistaminen

8.4. Uusi yritys – kunnan omistama

Uutena ilmiönä voidaan pitää sitä, että kunnat ovat perustaneet sosiaalisia yrityksiä. Joitain perustamisselvityksiä on myös parhaillaan tekeillä. Perustamisen syynä on työmarkkinatukiudistus sekä säästöt toimeentulotuissa. Työmarkkinatukiudistus vaikuttaa siihen, että kuntien on taloudellisesti kannattavaa osallistua aktiivitoimenpiteiden järjestämiseen työttömille. Tähän ryhmään kuuluvien sosiaalisten yritysten ensisijainen tavoite on työllistää oman kunnan vaikeasti työllistyviä henkilöitä. Yritystoiminnan kautta tämä tulee tehdä myös liiketaloudellisesti kannattavasti.

Sosiaalisen yrityksen perustaminen kunnan toimesta on pitkäkestoinen prosessi, jopa vuoden pituinen. Prosessiin saattaa liittyä poliittisia intressejä jotka hidastavat toiminnan aloittamista. Yritys saattaa ainakin aluksi toimia kunnan budjettivaroin.

Kinnulan kunnassa nähtiin että sosiaalinen yritys on osa täystyöllisyyteen pyrkivää ”Kinnulan mallia”. Kinnula on kunnan oman organisaation kautta aloittanut vaikeasti työllistyvien edelleensijoittamisen yrityksiin. Jatkossa tämä toiminta siirtyy osaksi perustetun sosiaalisen yrityksen toimintaa. Seuraavassa on luetteloitu Kinnulan kunnanjohtajan Juha Urpilaisen kokemuksia sosiaalisen yrityksen perustamisen eri vaiheista:

1. Kunnan virkamiesjohdon ja Viitasaaren työvoimatoimiston tahtotila työttömyyden alentamiseksi paikkakunnalla.
2. Kunnan ja työvoimatoimiston yhteisen työllisyysryhmän perustaminen ja strategisten päälinjojen sopiminen.
3. Paikallisen median sitouttaminen.
4. Alueen kansanedustajien hyödyntäminen asian puolesta puhujina.
5. Kunnan poliittisen johdon sitouttaminen.
6. Kunnanhallituksen sitouttaminen.
7. Kunnanvaltuuston sitouttaminen.
8. Kunnanjohtajan esitys sosiaalisen yrityksen perustamisesta kunnanhallitukselle.
9. Yrityksen toimitusjohtajan valinta.
10. Normaalit yrityksen perustamiseen liittyvät toimenpiteet.
11. Toiminnan aloittaminen.

Haasteena on löytää markkinat joilla yrityksen tuotteille ja palveluille on kysyntää, jolloin kunnan omistama sosiaalinen yritys voisi toimia kuten mikä tahansa yritys. Vaihtoehtoisesti yritys voi tuottaa palveluja vain yhdelle asiakkaalle – omistajalleen. Tällaisessa tapauksessa yrityksen perustamisen lähtökohta voisi olla kunnan jonkin toiminnon yhtiöittäminen, esimerkiksi vihertoimen. Tällaisia esimerkkejä ei vielä ole Suomessa.

Perustamisneuvonnassa huomioon otettavat asiat:

- Yrityksen liiketoimintaosaaminen voi olla heikkoa.
- Toimintojen liiketaloudellinen kannattavuus.
- ”Oikeiden” markkinoiden löytäminen, ettei yhden ”asiakkaan” varassa.
- Miten järjestetään työhönvalmennus ja muut tukipalvelut.
- Löytyykö pienestä kunnasta tukipalveluja.
- Työntekijöiden ammatillinen koulutus.
- Miten varmistetaan että työntekijöille löytyy useita ammatillisia vaihtoehtoja, ettei kaikista ko. kunnan entisistä työttömistä tehdä esim. kierrätysalan osaajia.

8.5. Uusi, perustettava yritys

Tähän ryhmään kuuluvat yritykset ovat pieniä, yrittäjävetoisia ja tyypillisesti uusyrityskeskusten asiakkaita. Tämän ryhmän merkitys on pienin, sillä harvoin täysin uusi yritys työllistää yrittäjän lisäksi kovinkaan montaa ulkopuolista. Poikkeuksena ovat jonkin toiminnassa olevan yrityksen ulkoistukset, joiden tässä esityksessä katsotaan kuuluvan ryhmään 2. Tällainen esimerkki voisi olla, että toiminnassa oleva yritys perustaisi sosiaalisen yrityksen tytäryhtiökseen.

Sosiaalisena yrityksenä toiminen saattaa helpottaa taloudellista kynnystä palkata ensimmäinen työntekijä. Lähtökohtana voi olla myös se, että yrittäjällä itsellään on kokemusta vammaisesta

henkilöstä ja hän kokee asian omakseen. Yrittäjä tuntee oman toimialansa, jolle on perustamassa yritystään. Yrittäjää itseä ei lueta rekisteröintikriteereissä kohderyhmään kuuluvaksi.

Perustamisneuvonnassa huomioon otettavat asiat:

- Aloittava yrittäjä tarvitsee kaiken yrityksen perustamiseen liittyvän tiedon.
- Tyypillisesti starttirahalla aloittava yrittäjä.
- Tarvitsee apua viranomaisasioissa.
- Henkilöstöjohtaminen uusi asia.
- Liiketoimintaosaamisen varmistaminen.
- Tukimuotojen selvittäminen yrittäjälle.
- Ollut aiemmin työntekijänä, nyt työnantajana.
- Työnantajan vastuiden ja velvoitteiden selvittäminen.

Liitteessä 2 on asemoitu edellä kuvatut viisi tyyppitapausta ”Liiketoimintaosaaminen – Työllistämisaosaaminen” nelikenttään. Työllistämisaosaamisella tarkoitetaan kokemusta kohderyhmään kuuluvien henkilöiden työllistamisestä ja erityiskysymyksistä. Tyyppitapausten asemoinnissa nelikenttään, lähtökohtana on ollut niiden **keskinäinen vertailu**, mitään absoluuttisia arvoja ei ole käytettävissä. Ympyrän koolla on kuvattu ko. ryhmän merkitystä sosiaalisten yritysten toimintakentässä Suomessa (lukumäärä, työllistävä vaikutus). **Kuvan tilannetta voi kuvata hetkeksi, kun sosiaalista yritystä ollaan perustamassa.**

9. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Tässä esityksessä perustettavat sosiaaliset yritykset on ryhmitelty viiteen eri ryhmään perustamislähtökohtiensa mukaisesti. Kussakin ryhmässä korostuvat tietyt neuvontatarpeet ja neuvontaan ja yrityksen perustamiseen vaadittava aika. Seuraavassa on yhteenveto kunkin ryhmän erityispiirteistä.

Tuotannollinen työkeskus, yhteisö tai vastaava

	Liiketoimintaosaaminen	Työllistämisaosaaminen	Työllistävä vaikutus	Rahoitustarve
Nykytilanne	Ei ole ollut korostunutta merkitystä. Ollut yksi asiakas ja liikesuhde perustunut vakiintuneeseen käytäntöön. Asiakas on määritellyt hinnan.	Hyvä kokemus kohderyhmästä työntekijöinä. Ollut käytössä työhönvalmentajat, ym. tukipalvelut.	Toiminnan lähtökohtana ollut heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen. Merkittävä tukityöllistäjä.	Kone- ja laitekanta saattaa olla vanhentunutta.
Tavoite	Löytää markkinat tuotteille/palveluille. Pystyttävä toimimaan kilpailukykyisesti. Kustannuslaskennan ja hinnoittelun osaaminen.	Miten turvataan olemassa olevat tukipalvelut jatkossa.	Miten turvataan yhtiöittämisen myötä nykyisten tukityöpaikkojen säilyminen.	Laitekannan uusiminen siten että pystytään vastaamaan kysyntään tehokkaalla tavalla. Apportiomaisuuden luovuttaminen yhtiötettäessä.
Toimenpiteet	Tulisi hyödyntää seudullisten yrityspalvelujen, erityisesti uusyrityskeskusten ja TE-keskusten neuvontaa.	Viranomaisyhteistyön jatkuminen. Yhteistyö tukihenkilöstön / tahojen kanssa.	Kohderyhmään kuuluville maksettava työehtosopimuksen mukaista palkkaa.	Tapauskohtaisesti

Yritystaustalta perustettava sosiaalinen yritys

	Liiketoimintaosaaminen	Työllistämisaosaaminen	Työllistävä vaikutus	Rahoitustarve
Nykytilanne	Liiketoimintaosaaminen hyvä. Tuntee toimialansa ja markkinat.	Ei kokemusta kohderyhmästä työntekijöinä, vaikka muuten onkin kokemusta henkilöstöjohtamisesta.	Rippuu yrityksen koosta ja toiminnan laajuudesta. Rekisteröitymisen lähtökohtana ollut ehkä työvoiman saatavuuden varmistaminen.	Yrityskohtaista
Tavoite	Vakiintuneen toiminnan kannattava kasvattaminen kohderyhmän henkilöitä rekrytoiden.	Kohderyhmän työntekijöiden integrointi yrityksen henkilöstöksi siten että rekrytointi on taloudellisesti kannattavaa.	Työllistävän vaikutuksen kasvu tulee yrityksen kasvun myötä.	Turvata kilpailukykyinen ja tehokas toiminta.
Toimenpiteet	Ei vaadi erityistoimenpiteitä. Tulisi tarvittaessa hyödyntää seudullisten yrityspalvelujen, erityisesti uusyrityskeskusten ja TE-keskusten neuvontaa.	Työhönvalmennuksen ja tukipalvelujen järjestäminen. Avustaminen viranomaisyhteistyössä ja byrokratian hoidossa.	Työllistää kohderyhmään kuuluvia siten että 30 % sääntö täyttyy.	Tapauskohtaisesti

Uusi yritys – osuuskunta

	Liiketoimintaosaaminen	Työllistämisaosaaminen	Työllistävä vaikutus	Rahoitustarve
Nykytilanne	Tuntee toimialansa, ei välttämättä liiketoimintaosaamista.	Osakkaat olleet aiemmin työntekijän asemassa.		
Tavoite	Kunkin osakkaan toimeentulon turvaaminen.	Miten saada kaikki toimimaan yhteisen päämäärän hyväksi.	Itsensä työllistäminen. Miten taata kaikille tasapuolisesti työtä.	Ei korostunutta rahoitustarvetta, kukin myy vain omaa työpanostaan.
Toimenpiteet	Miten hinnoitella omaa työtä ja toimia kannattavasti. Tulisi hyödyntää seudullisten yrityspalvelujen, erityisesti uusyrityskeskusten ja TE-keskusten neuvontaa.	Jokainen on itse itsensä esimies, mutta pitäisi pystyä toimimaan joukkueena.	Pitää osata myydä omaa osaamistaan ja työpanostaan.	

Uusi yritys – kunnan omistama

	Liiketoimintaosaaminen	Työllistämisaosaaminen	Työllistävä vaikutus	Rahoitustarve
Nykytilanne	Yrityksen perustamisen lähtökohtana työmarkkinatukiudistus.	Kunnalla on kokemusta työttömyyden hoidosta.	Työttömien työllistäminen tukitoilla.	Kunta on toiminut selkänojana.
Tavoite	Tulisi pystyä toimimaan liiketaloudellisesti kannattavasti vaikei olekaan ensisijainen tavoite.	Tärkein tavoite työllistää ko. kunnan työttömät henkilöt.	Merkittävä työllistävä vaikutus. Tuleeko kunnan kaikista työttömistä yhden alan osaajia.	Mahdollisesti tarve alkuinvestointeihin.
Toimenpiteet	Riippuu yrityksen vastuuhenkilöistä ja heidän osaamisestaan. Tulisi hyödyntää erityisesti kunnan elinkeinotoimen osaamista.	Tukitoimintojen resurssit käytettävissä, mikäli kunnasta löytyy tukihenkilöitä.	Työttömien aktivointi.	Tapauskohtaista.

Uusi, perustettava yritys

	Liiketoimintaosaaminen	Työllistämisaosaaminen	Työllistävä vaikutus	Rahoitustarve
Nykytilanne	Tuntee toimialansa, ei välttämättä liiketoimintaosaamista. Tyypillinen uusyrityskeskusten asiakas.	Toiminut aiemmin työntekijän asemassa. Ei kokemusta kohderyhmään kuuluvista työntekijöinä.	Yrittäjä työllistänyt aiemmin itsensä.	Aloittavalla yrityksellä harvoin mahdollisuutta suuriin alkuinvestointeihin.
Tavoite	Liiketoimintaosaamisen kasvattaminen.	Kohderyhmään kuuluvan henkilön rekrytointi oltava kannattavaa.	Harvemmin uusi yritys palkkaa kerralla useita työntekijöitä.	
Toimenpiteet	Tulisi hyödyntää seudullisten yrityspalvelujen, erityisesti uusyrityskeskusten ja TE-keskusten neuvontaa.	Annettava runsaasti apua viranomaisyhteistyössä. Työhönvalmennuksen järjestäminen.	Kohderyhmään kuuluvan työntekijän rekrytointi vaatii erityispaneutumista.	Yrityskohtaisia.

Päätelmänä ja yleistäen voidaan todeta, että yritystaustalta perustettavilla sosiaalisilla yrityksillä on vahva kokemus toimialastaan ja liiketoimintaosaamisesta. Sen sijaan ne tarvitsevat apua kohderyhmään kuuluvien henkilöiden rekrytointiin liittyvissä asioissa ja ”tukiviidakon” selvittämisessä. Vastakohtaisesti kolmannen sektorin taustalta perustettavilla sosiaalisilla yrityksillä on hyvä kokemus kohderyhmästä työntekijöinä, mutta liiketoimintaosaamisessa saattaa olla puutteita.

Verrattaessa yritysneuvonnan vaatimaa aikaa, on lyhytkestoisin edellä mainituista esimerkeistä toiminnassa oleva yritys, joka rekisteröityy sosiaalisesti yritykseksi. Lyhimmillään kyseessä saattaa olla vain rekisteröinti ja palkkatukiasioiden selvittäminen. Kokonaan uuden ns. starttirahayrittäjän perustaman yrityksen normaali neuvontaprosessi kestää uusyrityskeskuksessa yhteensä noin 3-4 tuntia. Pitkäkestoista perustamisprosessia edustavat perustettavat osuuskunnat sekä kolmannen sektorin, varsinkin kuntien perustamat sosiaaliset yritykset.

Sosiaalisten yritysten perustamisneuvonnassa tulisi hyödyntää mahdollisimman paljon olemassa olevia rakenteita ja tukimuotoja. Asiakkaalle tulisi tarjota palvelukokonaisuus, joka sisältäisi sekä yrityksen perustamista ja liiketoimintaa koskevat neuvonta- ja rahoituspalvelut (esim. seudulliset yrityspalvelut, TE-keskuksen yritysosasto), että henkilöstön hankintaan ja kehittämiseen liittyvät palvelut (työvoimatoimiston työnantajapalvelut). Palvelukokonaisuuden sisältö voi vaihdella asiakkaan palvelutarpeen mukaan. Työnantajapalveluihin voi sisältyä muun muassa työhönvalmennuspalvelut. Palvelujen tarjonta tulee järjestää siten, ettei yrittäjän tarvitse miettiä mistä saa mitään apua. Kytkeä olemassa olevaan yritysneuvontaan on perusteltua siksikin, koska monet näistä neuvontatahoista tarjoaa muitakin yritystukia ja kehittämispalveluja.

Aloittava sosiaalinen yritys joutuu perehtymään myös palkkatukiasioihin. Opastusta eri tukimuotojen hallintaan ja hakemiseen tulee pystyä tarjoamaan siihen asti kunnes prosessi saadaan yrityksessä etenemään rutiinilla. Tavoitteena tulee olla, että aloittaessaan toimintansa sosiaalisena yrityksenä, erityiskysymykset eivät veisi liiaksi yrityksen vastuuhenkilöiden aikaa, ts. olisivat mahdollisimman vähän pois tuottavasta työajasta.

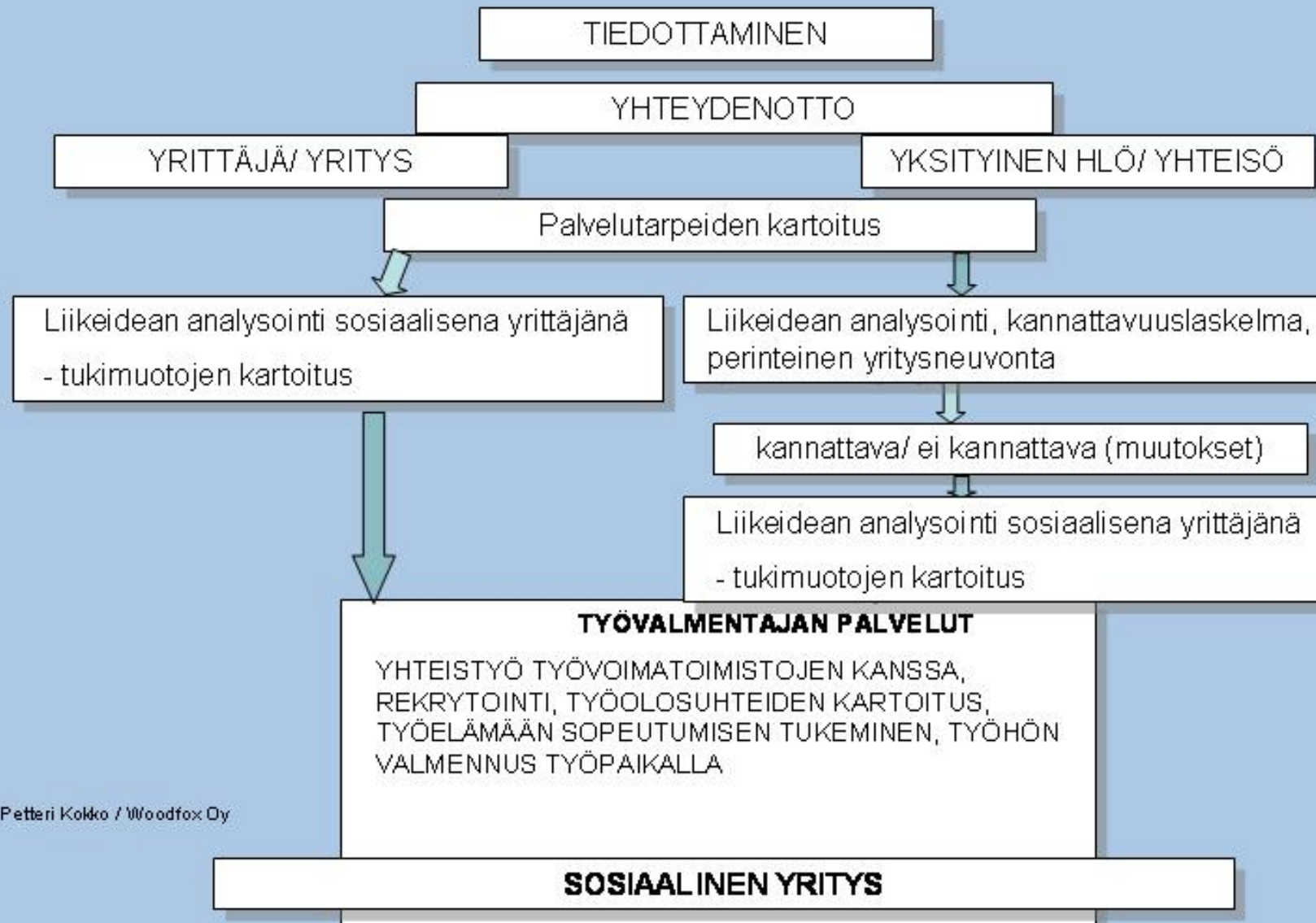
Työministeriön kesällä 2006 teettämän tutkimuksen mukaan sosiaalisten yritysten taloudellinen tilanne oli pääosin heikko. Syyinä tähän saattaa olla, että monet tutkituista yrityksistä olivat iältään melko nuoria ja olivat vielä ”kuolemanlaaksossa”. Sosiaalisten yritysten neuvontaprosessin tulisikin olla pitkäkestoisempaa, sisältäen muutakin kuin perustamis- ja rekisteröimisneuvonnan.

TE-keskusten myöntämä työllisyyspoliittinen avustus on tarkoitettu sosiaalisten yritysten perustamiseen ja toiminnan vakiinnuttamiseen. Kaikin tavoin tulisi varmistua siitä, että kaikissa TE-keskuksissa on tietoa sosiaalisesta yritystoiminnasta ja tuen käyttötarkoituksesta. Samoin työvoimatoimistoissa tulee olla yhtenäinen käytäntö palkkatukihakemusten käsittelyssä. Perustettavan sosiaalisen yrityksen kohdalla tukihakemusten käsittelyajat eivät voi olla pitkiä, jotta aloittavan yrityksen kassavirta ei heti vaarantuisi.

Suurin osa sosiaalisista yrityksistä on syntynyt EU-projektien toiminnan tuloksena (Pirkanmaa, Pohjanmaa, Etelä-Savo). Projektit ovat tarjonneet resursseja sosiaalisten yritysten perustamisneuvontaan ja tiedottamiseen. Nämä Equal-projektit päättyvät vuoden 2007 lopussa, joten jo senkin vuoksi on tärkeää turvata sosiaalisten yritysten perustamisneuvonnan jatkuvuus vuoden 2007 aikana.

Yritysten määrään voidaan vaikuttaa aktiivisella tiedottamisella mm. yritysten perustamisneuvonnan yhteydessä sekä asenteiden muutoksella. Markkinoilta tuleva paine saattaa herättää kiinnostusta sosiaalisten yritysten perustamiselle osana yritysten yhteiskuntavastuuta, samoin kuin ympäristöasiat tulivat osaksi yritysten toimintaa kymmenen vuotta sitten. Julkinen sektori on avainroolissa sosiaalisten yritysten syntymiselle joko luomalla näille markkinoita hankintojensa myötä tai perustamalla itse sosiaalisia yrityksiä, kuten kunnat ovat nyt tekemässä. Jatkossa tulisi pohtia ja kehittää sosiaalisten yritysten erityisasemaa julkisissa hankinnoissa. Tiedottamista sosiaalisesta yrittäjyydestä tulee jatkaa.

SOSIAALISTEN YRITYSTEN NEUVONTA

Petteri Kolko / Woodfox Oy

SOSIAALISTEN YRITYSTEN OSAAMISKENTTÄ

Jarmo Kujanpää / VATES-säätiö